

Príchod sestier uršulínok do Bratislavy a ich poslanie v školách

Sestry uršulínky prišli do Bratislavy 13. júna 1676. O ich príchod sa zaslúžil najmä ostrihomský prímás biskup Juraj Szelepchéni a biskup Viedenského Nového Mesta gróf Leopold Kolonics. Z informácií uvedených v Kronike uršulínok Bratislava sa dozvedáme, že úsilím biskupov bolo uviesť uršulínky do slobodného kráľovského mesta Bratislavy, „aby nevedomá ženská mládež mohla byť vyučovaná v náboženstve a napomáhaná k mravnému životu“ proti protestantským bludom.

Už v roku 1677 začali so stavbou kláštora, pričom nezanedbávali svoje výchovné poslanie. Uhorský prímás Juraj Szelepchéni v bode 3 Zakladacej listiny uršulínok

udáva, že uršulínky „môžu podľa svojej regule učiť dievčatá dobrým mravom, vedám, modlitbe a kresťanskej zbožnosti.“ Prvou zverenkyňou bola Zuzana Pongrác zo šľachtického stavu Pongrácovcov. Už v priebehu prvého roku mali 17 zverenkyň a asi 100 dievčat, ktoré prichádzali do školy. Bolo to ešte v prvom dome sestier na Ventúrskej ulici. V roku 1680 už existovali školy, do ktorých občania mesta s radosťou posielali svoje deti. Internát sa zapíňal šľachtickými a mestskými deťmi. Uršulínky však nezabúdali najmä na Božiu pomoc. V roku 1690 dala M. Agnes Schalthausen postaviť bočný oltár sv. Anny, ktorej zverila domácnosť a vonkajšie školy.

Dobrá povest' kláštora sa rýchlo šírila medzi obyvateľstvom, nadobúdala dôveru a aj počet detí sa ustavične zvyšoval. Nechýbali ani významy – už pri príležitosti korunovacie 9. decembra 1687 tu obedoval cisár Leopold, cisárovná Magdaléna Terézia, práve korunovaný kráľ Jozef a arcikňažná Alžbeta. Neskôr počila kláštor častejšími návštevami aj cisárovná Mária Terézia so svojimi deťmi.

Uršulínky sa usilovali vzdelávať dievčenskú mládež na vysokej úrovni. V roku 1697 boli spísané pravidlá pre zverenkyne, medzi ktorými bolo napr. zavedenie rozprávania len vo francúzskom jazyku. Okrem školy pre žiačky zo šľachtických rodín mali uršulínky ešte tri druhy iných škôl.

HISTÓRIA URŠULÍNSKYCH ŠKÔL V BRATISLAVE

„Malá škola“ bola pre chudobné deti, kde sa učili čítať tlačené písmená, ale nie písať. Do „druhej školy“ chodili deti mešťanov čítať, písať a venovali sa aj ručným prácam. V „tretej škole“ sa učilo čítať, písať, maľovať a iným špeciálnym ručným prácam.

V roku 1730 prišiel do kláštora arcibiskup z Granulmrich Eszterházy. Sestrám uršulínam chcel pomôcť so stavbou internátu. Vďaka nemu bol 18.januára 1731 posvätený prvý kameň k novostavbe školy (dnešného gymnázia). Sám arcibiskup daroval na stavbu 7000 guldenov. Ako veľký dobrodinec sa prejavil aj biskup Berényi, ktorý prispel sumou 2000 guldenov. Už v roku 1732 bola nová budova školy (dnešné gymnázium) dokončená a 14.júla 1732 zasvätená sv. Bonaventúrovi, učiteľovi Cirkvi. Pred posviackou celebroidal biskup Sigmund Berényi svätú omšu, ktorej sa zúčastnili deti z celej školy. Po omši išla procesia detí na čele s biskupom v slávnostnom sprievode za zvuku fanfár a bubnov do novej školskej budovy.

Kláštor i školské budovy zastihli tiež nešťastia, ako napr. povodeň v roku 1809, okupácia francúzskou armádou, ktorá spôsobila škody našťastie len na budovách. V dôsledku nepokojov v roku 1848 sa škola otvorila až v októbri a v roku 1849 bolo nariadené vyučovanie len v nemeckom jazyku. Vo februári 1850 museli

uršulínky zápasíť s povodňou. Boli zaplavené pivnice, prízemnia budov, ľudia sa plavili po uliciach na člnoch.

Z roku 1859 máme zmienku, že päť sestier úspešne zložilo novú štátnu skúšku, aby boli v zhode so štátnymi požiadavkami.

Až v roku 1866 bolo predpísané, že sa deti už v prvej triede museli učiť písať, a tak sa škola rozšírila o ďalšie učebne.

V roku 1892 videli uršulínky potrebu založiť aj učiteľský ústav, aby sa ich nasledovníčky mohli vzdelávať ako učiteľky. Povolenie na otvorenie tohto ústavu pre interné i externé žiačky dostali už v roku 1893, avšak stará školská budova už nevyhovovala. Preto sa v roku 1895 pristúpilo ku stavbe novej budovy do dvora kláštora (na prízemí sú dnes triedy dnešného gymnázia), kde umiestnili učiteľský ústav, internát a zriadili peknú kaplnku pre žiačky (dnešná horná telocvičňa).

Rok 1900 je doteraz pre uršulínky významným rokom, lebo vtedy bola vytvorená z autonómnych kláštorov Rímska únia a v r.1922 aj Československá provincia. Zároveň po vzniku ČSR nastala aj reorganizácia života na školách i v internátoch. V Bratislave zostal vyučovacím jazykom v ľudovej, meštianskej škole i v učiteľskom ústave pre deti z maďarských rodín maďarský jazyk. V materskej škôlke sa deti učili po slovensky, po maďarsky i po nemecky.

V roku 1933 (podľa Pamätníka 400 – ročného jubilea rehole sv. Uršule) otvorili slovenské gymnázium a v roku 1936 postavili preň novú budovu s internátom a telocvičnou (dnešná materská škola a ZŠ sv. Uršule). V roku 1936 bola tiež otvorená ľudová škola a meštianska škola s vyučovacím jazykom slovenským.

Pri príležitosti 400 – výročia založenia rádu, teda v roku 1935, bol vydaný „Pamätník rehole sv. Uršule,“ z ktorého sa dozvedáme, že v Bratislave mali uršulínky „slovenské a maďarské ľudové školy so 175 žiačkami, cvičnú školu s 35 žiačkami, meštianske školy s 223 žiačkami, maďarský učiteľský ústav so 162 žiačkami a slovenské gymnázium otvorené v roku 1933 s 83 žiačkami. V detskej (škôlke) poskytovali deťom výchovu v 3 rečiach a popri riadnych žiačkach dávali 35 žiačkam hodiny cudzích jazykov, hudby a maľby.“

Dňa 1. mája 1945 boli postupne poštátnené všetky cirkevné a rehoľné školy a potom aj internáty. Na škole mohli zostať len jedna, najviac dve sestry v rehoľnom rúchu pod poverením Ministerstva školstva. Ostatné sa pripravovali na vyučovanie náboženstva. Dňa 30. júna 1950 dostali všetky rádové učiteľky, profesorky na Slovensku dekrét prepustenia zo školskej služby na poštátnených školách. Tak uršulínky v Bratislave museli zanechať svoju činnosť v nasledujúcich dielach: detská záhradka (materská škôlka), ľudová škola, meštianska škola s vyučovacím jazykom maďarským i slovenským, gymnázium s vyučovacím jazykom slovenským, učiteľský ústav s vyučovacím jazykom maďarským, po roku 1938 slovenským (ten bol v roku 1941 premenovaný na učiteľskú akadémiu). Popri nich fungovali Mariánske kongregácie pre ženy, služobné dievčatá pre učiteľský ústav, gymnázium a meštianska škola, ktoré viedli rehoľníci.

Vznik a činnosť Rehoľného slovenského dievčenského gymnázia uršulínok

Gymnázium u uršulínok oficiálne označované ako Rehoľné slovenské dievčenské gymnázium uršulínok v Bratislave (podľa pečiatky na vysvedčeniach), bolo otvorené pre osemdesiatimi rokmi 1.septembra 1934 po schválení biskupom Dr.Pavlom Jantauschom apoštolským

Administrátorom na návrh provinciálky M. Felicistas Herbstovej. K organizačnému štatútu sa vyjadrilo Ministerstvo školství a národní osvěty a stanovilo meno ako Rím.- kat. uršulínske rádové československé dievčenské reálne gymnázium. Tak mohli byť otvorené dve najnižšie triedy a každý rok mala pribudnúť ďalšia.

Ako je uvedené v „Organizačnom štatúte školy“, **škola mala tri hlavné ciele:**

- **„Vyučovaním a výchovou v duchu katolíckom, náboženskom, mravnom, národnom a vlasteneckom pripravovať ženskú mládež k jej budúcim životným úkolom.**
- **Dať prípravu ženskej mládeži pre vyššie štúdiá akademické.**
- **Vychovávať ženskú mládež k vernosti a oddanosti k rímskokatolíckej cirkvi a československému štátu.“**

Z „Pamätníka 400 ročného jubilea rehole sv. Uršule“ sa dozvedáme, že v roku 1935 malo gymnázium už 83 žiačok a tento počet sa postupne zvyšoval, napr. v roku 1943 to bolo už 300 žiačok. Školské vysvedčenia boli s právom verejnosti, teda rovnoprávne ako na iných školách. Učebné osnovy boli rovnaké ako pre štátne reálne gymnáziá na Slovensku.

Do gymnázia sa robili prijímacie skúšky. Prijímané boli aj dievčatá iného kresťanského vyznania, nie však ateistky. Škola mala každoročne rôzne druhy úradných návštev, či už zo strany štátu, inšpekcie alebo cirkvi. Čo sa týka náboženskej výchovy, dievčatá mali každú nedeľu a vo sviatok náboženskú prednášku, sv. omšu, na ktorú prichádzali aj rodičia, žiačky pristupovali k sv. spovedi a k sv. prijímaniu a pred Veľkou nocou mali duchovné cvičenia. Dbalo sa aj na osvetovú výchovu – účasť na divadelných predstaveniach SND, filmových predstaveniach a iných kultúrnych podujatiach. Okrem hodín telesnej výchovy sa kvôli zdraviu organizovali aj vychádzky do prírody a pochodové cvičenia. Žiačky hrávali hádzanú, volejbal, hrali zápasy s Učiteľským ústavom. Každý rok sa konali rôzne školské slávnosti.

V šk. roku 1936/37 bol zriadený Spolok podporujúci žiakov čsl. dievč. reál. gymnázia v Bratislave, Hummelova 4. Cieľom spolku bola podpora a vzdelávanie chudobných a usilovných žiačok uršulínskeho čsl. dievčenského reálneho gymnázia. V nasledujúcom školskom roku 1937/38 začína svoju činnosť na gymnáziu Mariánska kongregácia. Jej cieľom bola formácia dievčat, ktoré sa dali do služieb Matky Božej a príprava na apoštolát. Jej hlavným heslom bolo „Per Mariam ad Jesum.“ Viedli ju otcovia jezuiti. Mariánska kongregácia bola združením horlivých a vybraných ctiteľiek Panny Márie oficiálne potvrdeným aj v Ríme a bola zverená pod ochranu Sedembolestnej Panny Márie a sv. Uršule. V tomto školskom roku bol tiež vytvorený Samovzdelávací krúžok A. Bernoláka. Usiloval sa podporovať národné hnutie slovenskej mládeže, literárnu činnosť – písanie noviel, básní, ako aj rečenie a recitovanie. Jeho členovia pripravovali rôzne akadémie, ktoré boli navštevované významnými osobnosťami verejného života.

Škola mala aj svoj disciplinárny štatút, ktorý mal dve časti. Prvá sa týkala profesorov, kde sa dbalo, aby si dobre konali zákonné povinnosti a aby nevedli pohoršujúci nemravný život, resp. aby sa nedopustili žiadneho takého skutku. Druhá časť sa týkala žiakov a opierala sa o „Všeobecné predpisy § 18 zákona XXX: 1883 a §§ 13-18 nariadenia býv. uh. ministra kultu zo dňa 30. júna 1890 č.23.583“, ktoré mohli byť doplnené profesorským zborom a schválené provinciálnou predstavenou.

Ukončenie činnosti gymnázia

Nariadenie SNR zo dňa 6. septembra 1944 čis.5 Sb.z. o zoštátnení škôl sa dotklo aj uršulínskeho gymnázia. Dňa 3. apríla 1945 prednosta II.odboru povereníctva SNR pre školstvo a osvetu adresoval provincialátu rehole list, v ktorom sa píše:

„Na základe tohto nariadenia stalo sa teda aj býv. rehoľné slov. dievč. gymnázium uršulínok v Bratislave vyššie uvedeným dňom štátnym ústavom. Upovedomujúc Vás o tomto nariadení SNR, žiadam Vás, aby ste riaditeľstvo menovaného gymnázia neodkladne upravili odovzdať správu tohto ústavu a konkrétne aj správu školských budov a vôbec všetkého inventárneho hnutel'ného a nehnuteľného majetku, prislúchajúceho tomuto ústavu, do rúk osoby, ktorá sa vykáže dekrétom a poverení jeho dočasnou správou.“

V kontinuite histórie si môžeme veľmi dobre uvedomovať aktuálnosť príspevku vdp. Augustína Zuzáka, učiteľa náboženstva na gymnáziu v šk. roku 1935/36:

„Koniec školského roku znamená starosť pre mnohých rodičov. Nejednen rodič si musí položiť otázku: Kam, do ktorého ústavu pošlem študovať svoje dieťa? Táto

otázka sa takmer celkom kryje s otázkou: Akú výchovu mám dať svojmu dieťaťu, či nábožensko-mravnú alebo tzv. laickú? Dobrý katolícky rodič ba nemal ani na okamih pochybovať o tom, kam dať svoju dcérku, svojho synka do školy, akú výchovu mu dať. Bez rozmýšľania by sa mal rozhodnúť za náboženskú výchovu a svojho študenta- študentku do takého ústavu poslať, kde sa nielen vedomosti podávajú, ale kde sa dbá aj na výchovu duše, charakteru, kde i ten vyučujúci má hlboké náboženské presvedčenie, živú vieru v Boha. Celé jeho vyučovanie má byť presiaknuté náboženským duchom a má sa diať „subspecieaeternitas“, pod zorným uhlom večnosti. Z hľadiska katolíckeho už i to by bola chyba, keď by sa vychovávateľ pojmu Boha bál, nikdy by ho nespomínal a úmyselne by ho obchádzal.

Pravda, aj náboženská výchova školská len vtedy môže mať úspechy a viditeľné výsledky, keď má pevný základ a hlboké korene v domácej výchove.

Horliteľom za odlúčenie mravouky od náboženstva veľmi vtipne odpovedal Tolstoj, ruský spisovateľ: „Pokusy, dať deťom mravouku bez náboženstva, sú podobné jednaniu detí, ktoré chcú presadiť kvetinu. Kvetina sa im páči viac než korene; tie sa im nepáčia a považujú ich za zbytočné. Preto ich odtrhnú a kvitnúcu rastlinu strčia do zeme bez koreňov.“

Obnovenie činnosti na školách

Dobré spomienky a dobrá výchova, ktoré zostali v srdciach uršulínskych žiačok, naplno ožili v roku 1990, kedy sestry uršulínky žiadali o možnosť opäť otvoriť svoje školy. A tak na žiadosť rodičov bola pri príležitosti 450. výročia smrti sv. Angely Merici, zakladateľky Rehole uršulínok, **v šk. roku 1990/91 otvorená Základná škola sv. Uršule** na Nedbalovej ulici v Bratislave. Otvorenie školy začalo slávnostnou svätou omšou, ktorú dňa 3. septembra 1990 v jezuitskom kostole celebroidal otec biskup Vladimír Filo.

V roku 1994/1995 bolo otvorené aj Gymnázium sv. Uršule, hoci budovy sa vymenili.

Ku zlúčeniu Základnej školy s Materskou školou došlo 1.9.2016.

Od 1. septembra 2019 sa Gymnázium sv. Uršule zlúčilo so Základnou školou s Materskou školou sv. Uršule, čím vznikla Spojená škola sv. Uršule v Bratislave.

(pre vnútornú potrebu školy spracovala sr. Miriam Latáková, OSU)